

MOTYW ZDOBYWCY

Zdobywcy: zdobywający nowe ziemie, ludzie dochodzący do władzy nie zawsze uczciwymi metodami, rycerze pokonujący innych w bitwach i turniejach, odkrywcy, podróżnicy, sportowcy pokonujący czas, przestrzeń, rywali i własną słabość, naukowcy i pisarze laureaci - licznych nagród, myśliwi polujący na zwierzynę, rybacy dokonujący połowów.

Zdobywcy w lekturach

Herakles – grecki heros, który już jako dziecko dokonał rzeczy niemożliwej (zabił węże). Prawdziwym wyczynem było wykonanie przez niego tzw. Dwunastu prac Heraklesa.

Tezeusz – zgłądził na Krecie zamkniętego w labiryncie Minotaura, dzięki pomocy zakochanej w nim Ariadny. Uwolnił tym samym Ateny od daniny wciąż składanej potworowi z żywych ludzi.

Odys – bohater „Iliady” i „Odysei” Homera. Przyczynił się do zdobycia Troi głównie nie dzięki odwadze i sile, których mu nie brakowało, ale dzięki mądrości i przebiegłości. Wymyślił podstęp wprowadzenie na teren miasta drewnianego konia wypełnionego wojownikami.

Dedal i Ikar – mityczni zdobywcy przestrzeni, według greckiego mitu jako pierwsi ludzie wzniesli się w powietrze na skonstruowanych przez Dedala skrzydłach z ptasich piór i wosku.

Kreon – bohater tragedii „Antygona” Sofoklesa. Cyniczny zdobywca i despota. Zdobył władzę w państwie i siłą ją utrzymywał. Za nieposłuszeństwo skazał na śmierć swą krewną Antygonę.

Marek Winicjusz – bohater „Quo vadis” Henryka Sienkiewicza.

Z okrutnego zdobywcy, wojownika, poganina, próbującego siłą zyskać względy pięknej chrześcijanki Ligii, przeradza się w człowieka, który miłością zdobywa jej serce i zaczyna wierzyć w Chrystusa.

Zbyszko z Bogdańca – bohater powieści Henryka Sienkiewicza „Krzyżacy”. Swęj pani serca zdobywa czuby z głowy krzyżackiego jeźdźca, nie zważając, że atakuje posła. Za tę zdobycz omal nie zapłacił głową. Wsławi się jako rycerz, zdobędzie łaskę wpływowych osób i majątek.

Jurand ze Spychowa – zawzięty wróg Krzyżaków, którzy zabili mu żonę i córkę. Triumfował jako bezlitosny rycerz, ale umarł jako bogobojny chrześcijanin, wybacząc swemu oprawcy.

Zakonnicy krzyżacy z „Krzyżaków” Sienkiewicza – zdobywcy ziem pogańskich szerzący chrześcijaństwo mieczem. Według portretu naszkicowanego przez naszego noblistę to okrutni i niegodziwi łupieżcy.

Balladyna – tytułowa bohaterka sztuki Juliusza Słowackiego, zdobyła władzę, pieniądze, miłość bogatego pana, ale zdobyła to nieuczciwie, zabijając własną siostrę. O władzę i jej utrzymanie walczyła, bezwzględnie likwidując ludzi. To haniebny przykład zdobywczyńi.

Robinson Crusoe – bohater powieści Daniela Defoe. Oswaja bezludną wyspę, podporządkowuje sobie przyrodę, zdobywa przyjaciela i towarzysza niedoli. Pokonuje też własną słabość i pesymizm, zmusza się do działania w sytuacji praktycznie bez wyjścia.

Andrzej Kmicic – bohater „Potopu” Henryka Sienkiewicza, pogromca wielu nieprzyjaciół, zdobywca kolubryny, śmiałek, który unicestwił to wielkie, szwedzkie działo zagrażające Jasnej Górze. Dobry i niekiedy okrutny dowódca.

Myśliwi z „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza – zdobywcy myśliwskich trofeów, pokonujący przyrodę i np. zabijający niedźwiedzia i jak prawdziwi zdobywcy kłócą się o łup. Ostatecznie okazuje się, że zwierzę zabił Ksiądz Robak, a nie żaden z uczestników sporu.

Santiago z opowiadania „Stary człowiek i morze” Ernesta Hemingwaya – stary rybak kubański, który walczy z morskim żywiołem, ogromną rybą, którą łowi, zjadającymi ją rekinami oraz własną słabością. Wyprawa okazuje się zarazem klęską i zwycięstwem. Stary rybak wraca do domu z ogromnym szkieletem wielkiej ryby, doszczętnie ogryzionej przez rekiny. Czuje się jednak dumnym zwycięzcą, tym, który upolował wielki okaz, pokonał rekiny, morze, rybę i samego siebie.

MIŁOŚĆ

Miłość niejedno ma imię. Miłość rodzicielska, miłość do ojczyzny, miłość kobiety i mężczyzny, miłość do Boga.

Motyw miłości w lekturach

Biblia

„**Pieśń nad Pieśniami**” – pieśń o miłości Boga do Narodu Wybranego.

„**Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie**” – miłosierny i dobry człowiek, przez Żydów pogardzany, pozbawiony praw, Samarytanin.

„**Hymn o miłości**” z **Listu św. Pawła do Koryntian** – według św. Pawła miłość (obok wiary i nadziei) jest największym darem Boga.

Mitologia

Orfeusz i Eurydyka – para dla której miłość była silniejsza od śmierci.

„**Mit o Demeter i Korze**” – miłość rodzicielska.

„**Odyseja**” i „**Iliada**” Homera – miłość w „Iliadzie” przyczyną wojny trojańskiej, w „Odysei” Penelopa to wzór najtrwalszej małżeńskiej miłości i wierności..

„**Treny**” Jana Kochanowskiego – niewyobrażalny ból ojca po śmierci córki.

„**Pan Tadeusz**” Adama Mickiewicza – szczęśliwi zakochani Zosia i Tadeusz.

„**Balladyna**” Juliusza Słowackiego – miłość Filona nie mogła się spełnić. Kochał Alineę zabitaną przez złą i zachłanną siostrę.

„**Krzyżacy**” Henryka Sienkiewicza – pierwszą miłością Zbyszka była Danusia Jurandówna. Po jej śmierci, młody rycerz odnalazł szczęście u boku Jagienki Zychówny.

„**Ziele na kraterze**” Melchiora Wańkowicza – Krysia zaginęła w powstaniu warszawskim. Matka nie chciała się z tym pogodzić, wciąż szukała córki wśród gruzów.

„**Mały Książę**” Antoine’a Saint-Exupéry’ego – miłość Małego Księcia do Róży.

„**Kłameczucha**” Małgorzaty Musierowicz – Paweł był dla Anieli ucieleśnieniem wszelkich cnót. Nie była to jednak pierwsza i ostatnia miłość panny Kowalik.

Najsłynniejsze pary z lektur:

Ligia i Winicjusz, Jan III Sobieski i królowa Marysienka, Romeo i Julia, Trystan i Izolda, Don Kichot i Dulcynea, Penelopa i Odyseusz, Orfeusz i Eurydyka, Eros i Psyche, Adam i Ewa.

WIARA

Wiara nie potrzebuje dowodów. Przyjmuje istnienie Boga. Opiera się na zaufaniu i nadziei.

Wiara w lekturach

„**Antygona**” Sofoklesa – trudny wybór: wiara czy patriotyzm. Obowiązek wobec ojczyzny nakazuje posłuszeństwo nowemu królowi Teb, ale wiara nakazuje pochówek brata, który zdradził ojczyznę. Antygona wybiera wiarę, skazując się tym samym na śmierć.

„**Potop**” Henryka Sienkiewicza – obrona Jasnej Góry – źródła polskiej wiary. Potop szwedzki kończy się klęską w momencie uderzenia Szwedów na Jasną Górę. Polacy budzą się do walki nie tylko o najświętsze polskie sanktuarium, ale o całą ojczyznę.

„**Świętoszek**” Moliera – protest przeciwko obłudzie religijnej. Tytułowy świętoszek udaje człowieka wierzącego, aby zdobyć majątek swego naiwnego dobrodzieja.

„**Faraon**” Bolesława Prusa – wiara narzędziem politycznym. Kapłani wykorzystują niewiedzę poddanych i ich wiarę do zdobycia władzy i ograniczenia rządów faraona.

„**Quo Vadis**” Henryka Sienkiewicza – początki chrześcijaństwa. Marek Winicjusz dojrzewa do chrześcijaństwa i staje się świadkiem Chrystusa. Chrześcijanie nie wyrzekają się wiary nawet w obliczu prześladowań i śmierci.

„**Krzyżacy**” Henryka Sienkiewicza – walka o ojczyznę i wiarę z zakonem krzyżackim. Wielu zakonników krzyżackich staje się zaprzeczeniem chrześcijaństwa. Są okrutni, mściwi, zarozumiali i bezduszni. W bitwie pod Grunwaldem stawia im czoło polskie i litewskie rycerstwo.

„**Opowieść wigilijna**” Karola Dickensa – Boże Narodzenie czasem dobroci i przemiany. Człowiek bez wiary, bez miłości do ludzi otrzymuje szansę na zmianę swojego życia. Dzięki duchom, które odwiedzają go w święta Bożego Narodzenia, staje się dobrym człowiekiem.

„**Oskar i pani Róża**” Erica -Emmanuela Schmitta – wiara odpowiedzią na najboleśniejse pytania. Wiara – pokazana Oskarowi przez panią Różę – pomaga umierającemu chłopcu zgłębić tajemnicę życia i śmierci, zrozumieć sens choroby i cierpienia, pogodzić się ze śmiercią i godnie ją przeżyć. Oskar nawiązuje kontakt z Bogiem poprzez pisanie do niego listów.

MARZYCIELE

Marzyciel to człowiek, który często ucieka od szarej rzeczywistości w świat marzeń, wyobraźni.

Motyw marzycieli w lekturach

Biblia

Adam i Ewa – bohaterowie Starego Testamentu, marzyli o dorównaniu Bogu, życiu bez wszelkich nakazów, poznaniu dobra i zła, nieśmiertelności.

Abraham – marzył o synu, stał się ojcem Narodu Wybranego.

Mojżesz – marzył o wyzwoleniu ludu izraelskiego z niewoli egipskiej.

Mitologia

Prometeusz – marzył o szczęściu ludzkości. Wykradł ogień dla ludzi, nauczył ich rzemiosła i okrywania ciał skórami.

Asklepios – marzył o tym by ludzie nie chorowali. Jest ucieleśnieniem ludzkich marzeń o pokonaniu chorób i śmierci.

Syzyf – ucieleśnienie samolubnych marzeń o ocaleniu siebie i uniknięciu śmierci.

Odyseusz – marzenia ludzi o podróżach, pięknie, poznawaniu tajemnic świata, przygodach i niezwykłych przeżyciach.

Dedal i Ikar – lot Dedala i Ikara jest symbolem odwiecznych marzeń ludzkości o pokonywaniu przestrzeni i lataniu.

Skawiński z noweli Sienkiewicza „**Latarnik**” – marzył o wolności ojczyzny będącej pod zaborami. Marzył również o stałej przystani. Stała się nią latarnia morska, w której objął posadę latarnika.

Tytułowy bohater noweli Bolesława Prusa „**Janko Muzykant**” - marzenie o własnych skrzypcach i chęć wzięcia ich do rąk było większe niż instynkt samozachowawczy. Zapłacił za to największą cenę – życia.

Bernard Zygier z „**Szyfowych prac**” Stefana Żeromskiego – marzył o tym, by Polska odzyskała niepodległość, a język polski był normalnym przedmiotem w szkołach.

Bohaterowie „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego – marzyli o wolnej Polsce i za to zapłacili cenę najwyższą: zginęli w walce.

Mały Książę Antoine’a Saint-Exupéry’ego – marzył o miłości, przyjaźni i powrocie na swoją maleńką planetę, na której zostawił swój ukochany kwiat.

„**Król Maciuś Pierwszy**” Janusza Korczaka – marzył o wiecznym pokoju, braku wojen i konfliktów oraz o zrównaniu ludzi wszystkich ras.

„**Ania z Zielonego Wzgórza**” Lucy Maud Montgomery – dzięki swym marzeniom i życiu w świecie wyobraźni przetrwała ciężkie czasy w sierocińcu i zyskała przyjaźń przyszłego opiekuna Mateusza oraz przyjaciółkę Dianę, a także serca wielu na pozór surowych i oschłych, niewrażliwych ludzi.

Mary – bohaterka „**Tajemniczego ogrodu**” Frances Hodgson Burnett – dzięki marzeniom przemieniła zaniedbany ogród w tajemniczy ogród, a smutne życie kalekiego Colina w szczęśliwe, zdrowe dzieciństwo.

Linde z „**W pustyni i w puszczy**” Henryka Sienkiewicza – naukowiec, podróżnik, który marzył o badaniu nowych krain. Za realizację tych marzeń zapłacił życiem.

TRADYCJA

Tradycja to przekazywane z pokolenia na pokolenie treści kulturowe (m. in. poglądy, wierzenia, sposoby myślenia, normy postępowania, obyczaje), które dana społeczność wyróżnia spośród całokształtu dziedzictwa kulturowego jako ważne i niezbędne do kształtowania teraźniejszości i przyszłości.

Tradycja to coś, czego nie podważymy, co przyjmujemy jako istotny składnik naszego życia. Tradycja jest nam potrzebna, ponieważ dzięki niej czujemy się jednością kulturową,

odróżniamy się od innych narodów, czujemy się związani z naszymi przodkami. O tradycji mówimy z dumą, przyznajemy, że to ona jest najistotniejszym składnikiem naszej kultury. Tradycja to zbiór obyczajów mocno utrwalonych przez lata, takich, które przechodzą z pokolenia na pokolenie, i które my przekazemy naszym potomkom.

Obyczaj to sposób postępowania grupy ludzi. To sposób, w jaki ze sobą rozmawiamy, jak spędzamy wolny czas, co jadamy, jak się ubieramy. Obyczajów jest bardzo wiele. Jeżeli są przekazywane z pokolenia na pokolenie i są praktykowane przez większość członków społeczności, wówczas stają się tradycją. Obyczaj nie ma tak długiego rodowodu, jak tradycja, szybciej przemija, zmienia się, bo zmienia się nasza rzeczywistość.

Skąd się wywodzą nasze obyczaje?

„Biblia”, epoka rycerska, epoka szlachecka, tradycja ludowa.

Inne obyczaje to m. in. walentynki, halloween, andrzejki, mikołajki, ostatki, sobótka, topienie marzanny, prima aprilis, osiemnastka, zaręczyny, wieczory panięskie i kawalerskie, studniówka.

Motyw tradycji i obyczajów w lekturach

„Pan Tadeusz” Adam Mickiewicz

Bogactwo obyczajów szlacheckich: dokładny opis ucztowania szlachty, polowanie, huczne zaręczyny, spory sąsiedzkie-zakłady, pojedynki, bezwzględne szanowanie starszych przez młodzież, decydowanie opiekunów o małżeństwie, wystrój domu świadczący o patriotyzmie. Mieszkańcy i goście Soplicowa dzielą się na zwolenników tradycji (Sędzia, Podkomorzy, szlachta dobrzyńska) i ulegających obcym modom (Hrabia, Telimena, Rejent-za namową). Ostatecznie zwycięża kult tradycji (świadczy o tym strój Zosi na zaręczynach, ludowa kapela, polonez).

„Krzyżacy” Henryk Sienkiewicz

W powieści przedstawionych zostało wiele obyczajów rycerskich m.in.: ślubowanie, pojedynki, ułaskawienie skazanego.

„Dziady” Adam Mickiewicz

We wstępie do swojego utworu Mickiewicz podkreślił wierność ludowemu obrzędowi i ludowym wierzeniom w duchy, z tradycją

Cechy obrzędu pogańskiego: „dziady”- wywoływanie duchów, magiczne rytuały, przewodnik rytuału Guślarz (od określenia guśla, czyli czary), przekonanie, że duchy zmarłych mogą być uwięzione w przyrodzie (w rosnącym drzewie, na dnie rzeki, w kamieniu), częstowanie duchów jedzeniem i piciem, spełnianie ich prośb. Dzięki kultywowaniu tej tradycji ludność wiejska była przekonana, że o ich dusze po śmierci ktoś z żywych będzie się troszczył, zapewni im spokojny żywot po śmierci. spotkanie z duchami to okazja do poznania prawd moralnych, jakimi winien kierować się człowiek,
- chrześcijańskiego: obrzęd odbywa się na poświęconej ziemi (w kaplicy), za krzywdy wyrządzone bliźniemu-czeka kara, chrześcijańskie są słowa modlitwy.

„Opowieść wigilijna” Karol Dickens.

Przedstawione zostały angielskie obyczaje bożonarodzeniowe: świąteczna kwesta wśród bogaczy na pomoc najuboższym, świąteczny wieczór urządzany przez pracodawców dla podwładnych, dzieci śpiewają przed drzwiami mieszkań kolędy, potrawy bożonarodzeniowe - indyk lub gęś, pieczone kasztany, bakalie, owoce, pudding, domy i ulice przystrojone są gałązkami ostrokrzewu i jemiolą, odświętny ubiór.

„Zemsta” Aleksander Fredro

Cześnik i Rejent, mimo iż się kłóca, są zgodni w przestrzeganiu tradycji. Uważają, że najlepszym sposobem rozwiązywania sporów jest pojedynek, a o losach dzieci decydują wyłącznie rodzice i prawni opiekunowie.

„Jeźyczada” Małgorzata Musierowicz

W poznańskiej niezbyt bogatej, ale bardzo kochającej się rodzinie Borejków przestrzega się tradycji. Jedną z części cyklu „Pulpecja” napisana została według schematu – „od święta do święta”. Z kolei „Noelka” to opowieść o świętach Bożego Narodzenia.